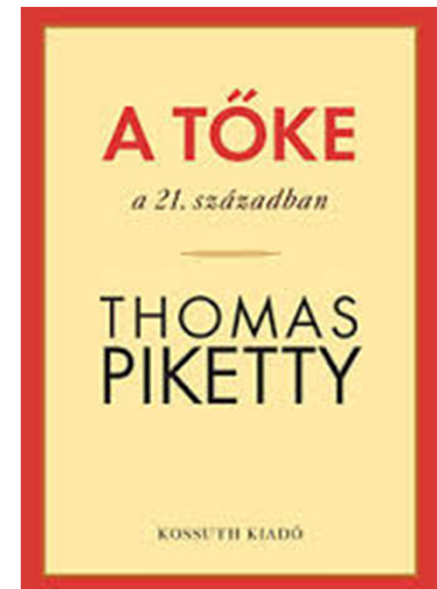
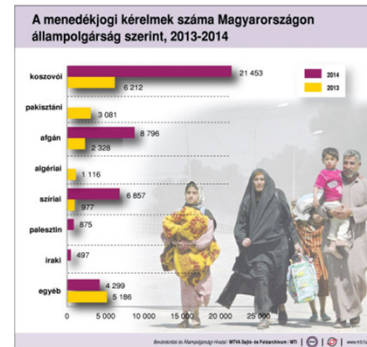
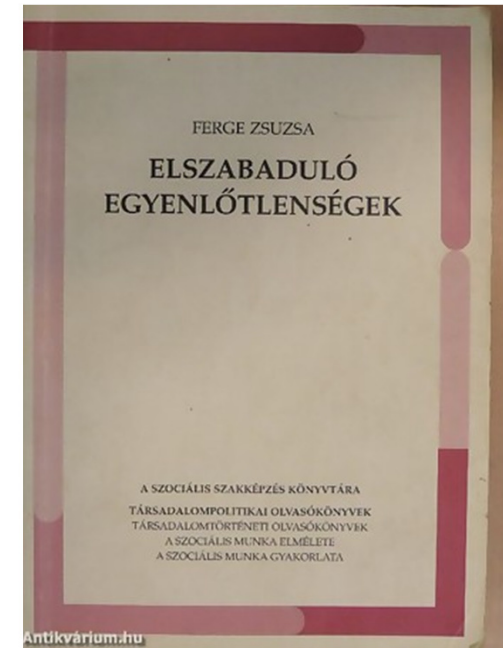
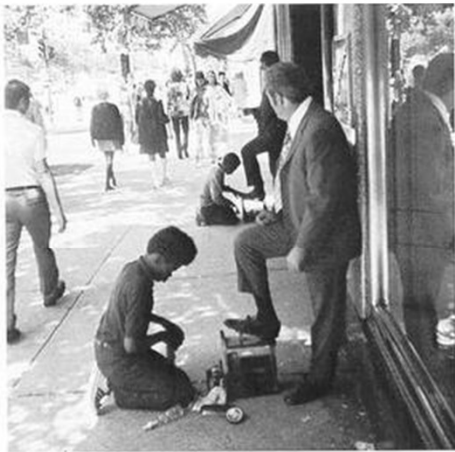

Jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek – egy újfajta közgazdasági megközelítés

Mihályi Péter – Szelényi Iván: „Profits
or rents: the origins of inequality – A
post-communist perspective” c.
készülő tanulmány alapján

Mielőtt belekezdenénk a modern kapitalizmus elemzésébe...

A legvérlázítóbb egyenlőtlenségek nem hozhatók közvetlen kapcsolatba a kapitalizmussal – sem a nagyvilágban, sem Magyarországon.

- 1) Feudális elitek: pl. közel-keleti olajsejkek, afrikai törzsfőnökök, Ny-Európai arisztokrácia;
- 2) Faji, etnikai, vallási alapú diszkrimináció következménye: pl. feketék az USA-ban, síiták és szunniták ellentéte, cigányok Magyarországon;
- 3) Kasztok továbbélése (India, Japán, Kazahsztán);
- 4) Első- és második generációs bevándorlók helyzete (USA, EU: kb. 10%);
- 5) Családon belüli egyenlőtlenség: (i) nők hátrányos helyzete; (ii) elsőszülött fiúk privilegizált helyzete.
- 6) Született rendellenesség, betegség, baleset miatt fogyatékos, megbetegedett emberek (kb. 10%).

Ezeknek semmi közük a kapitalista gazdaság „alaptörvényei”-hez.

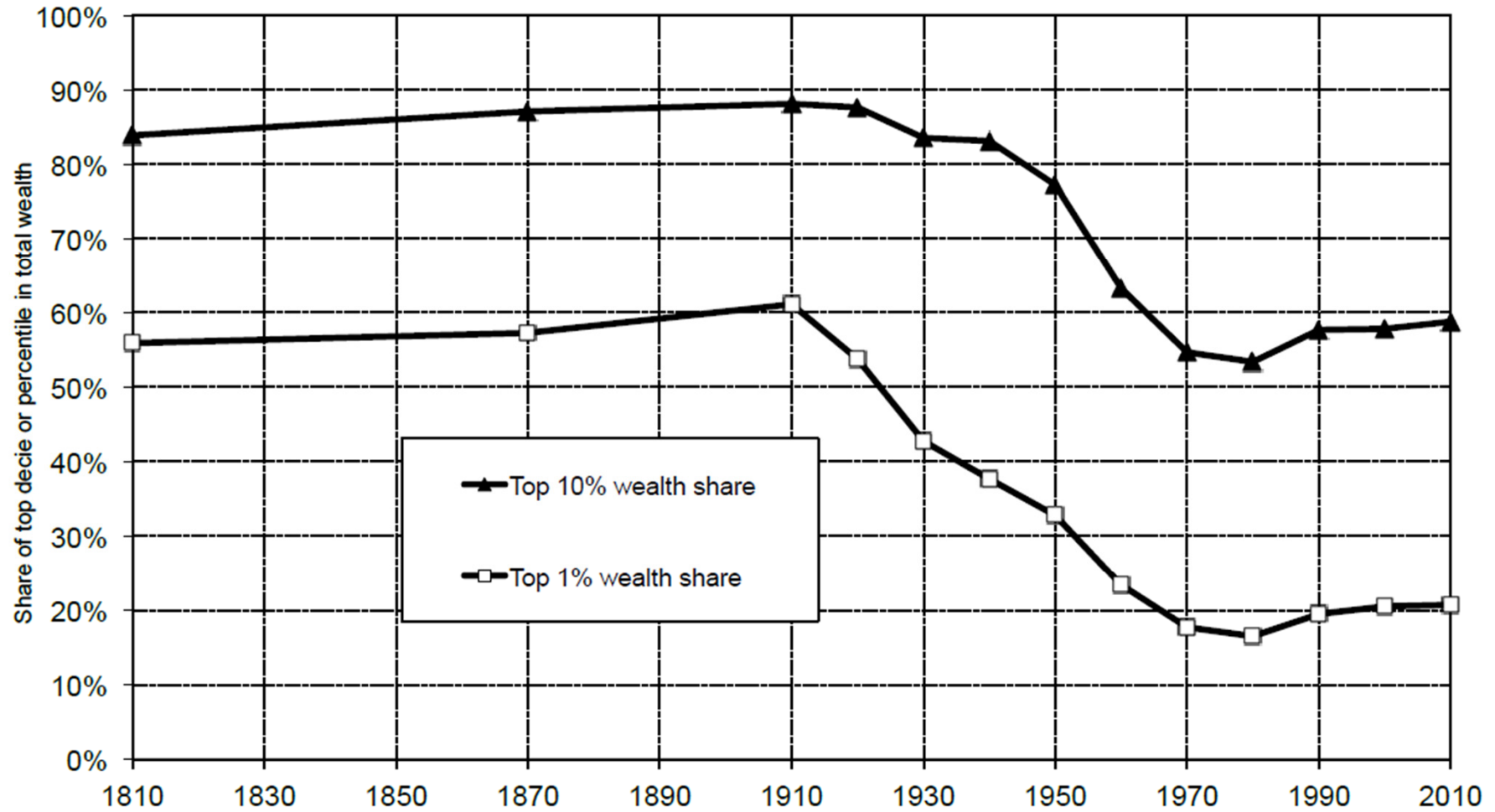
Piketty legfontosabb megállapításai

- 1) A társadalmak jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségei időben változóak. Kb. 1970 óta mindenütt növekednek.
- 2) Jelenleg az a legnagyobb veszély, hogy a kapitalista gazdaság refeudalizálódik, vagyis a jövedelmi és vagyoni előnyök örökletessé válnak. Ez különösen a felső 0.1%-ra, az 1%-ra és a 10%-ra jellemző.

1. Piketty számai

Figure 10.4. Wealth inequality in Sweden, 1810-2010

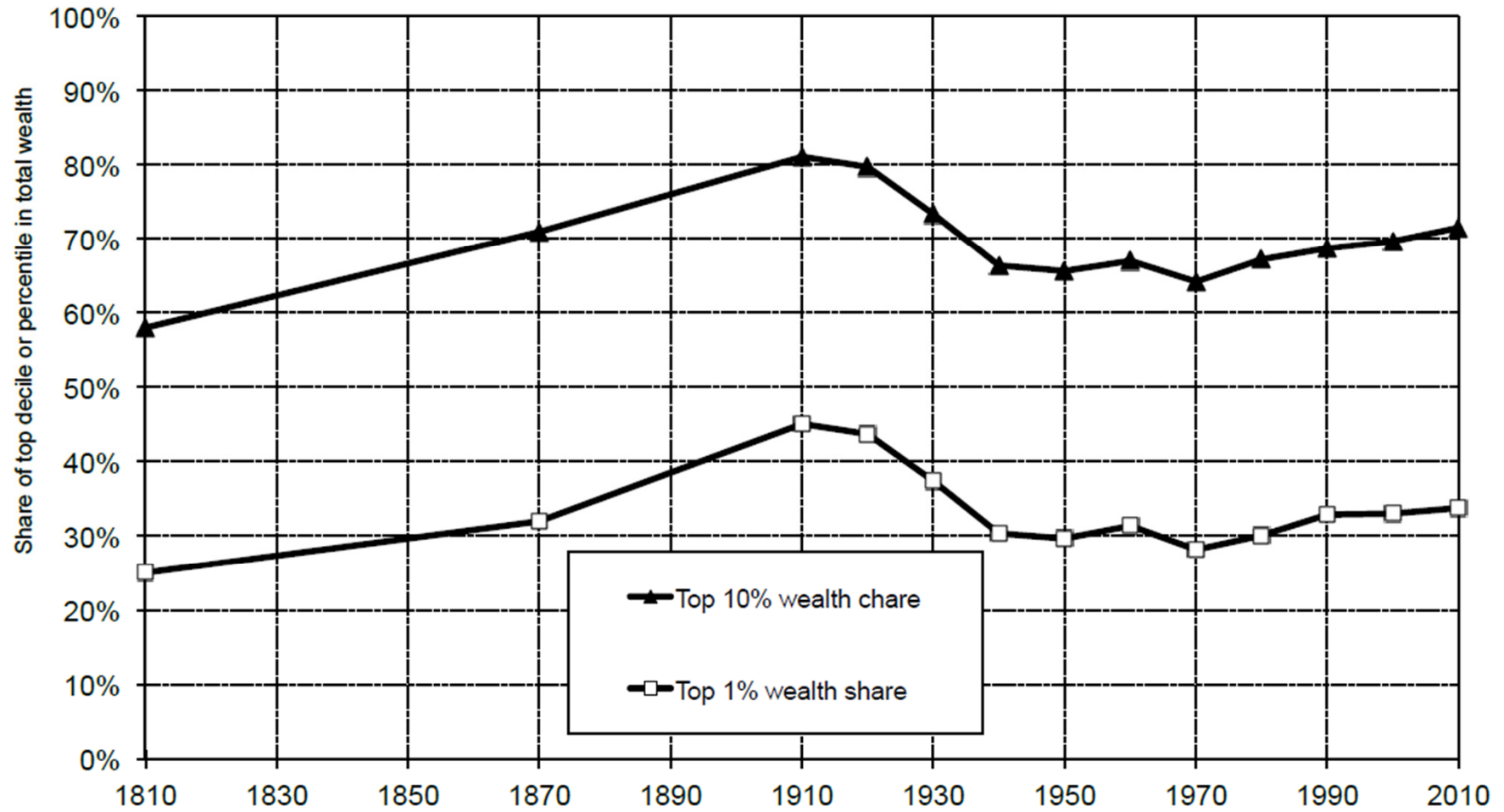

The top 10% holds 80-90% of total wealth in 1810-1910, and 55-60% today.

Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

Figure 10.5. Wealth inequality in the U.S., 1810-2010

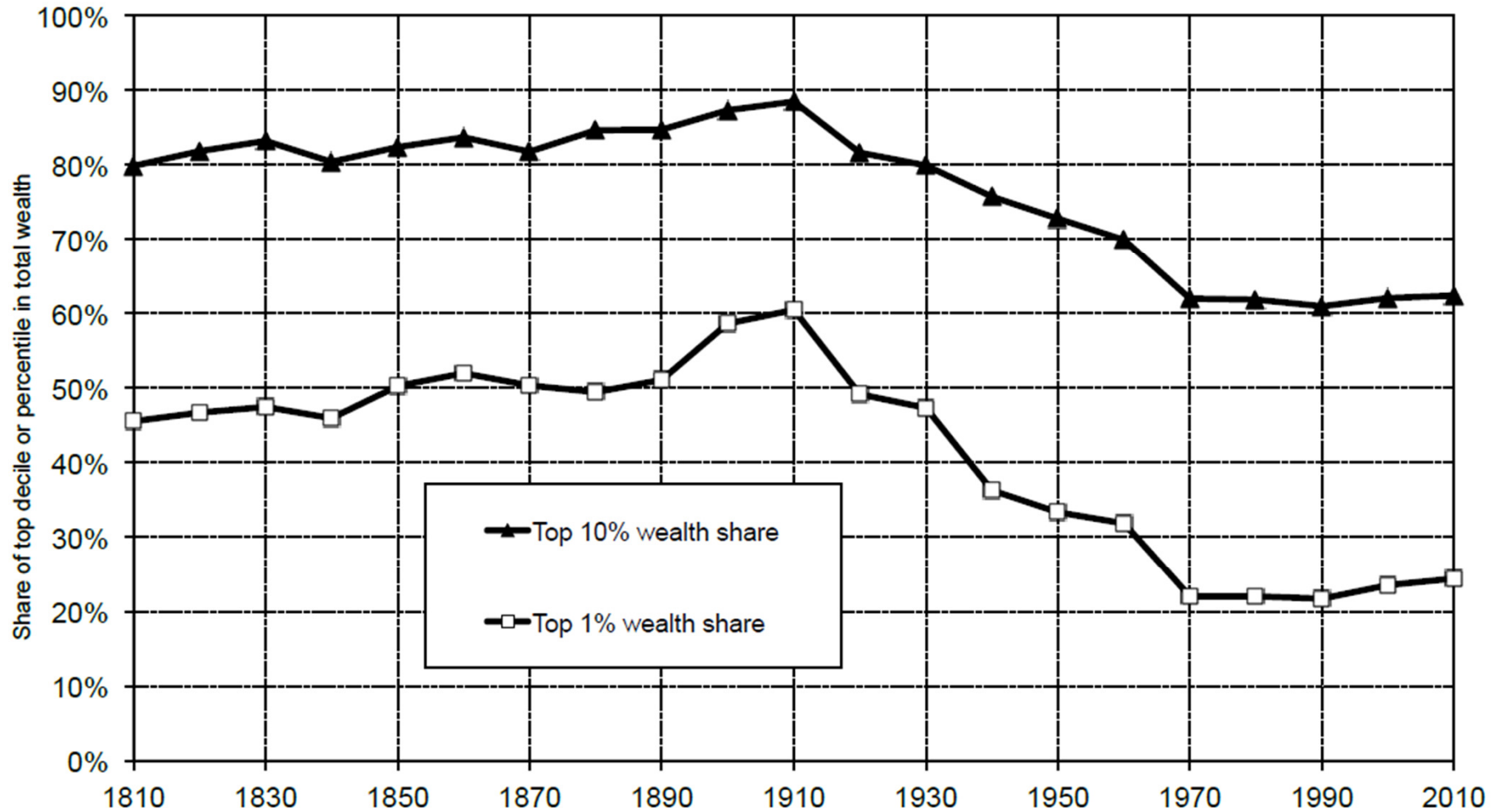
The top 10% wealth holders own about 80% of total wealth in 1910, and 75% today.

Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

Figure 10.1. Wealth inequality in France, 1810-2010

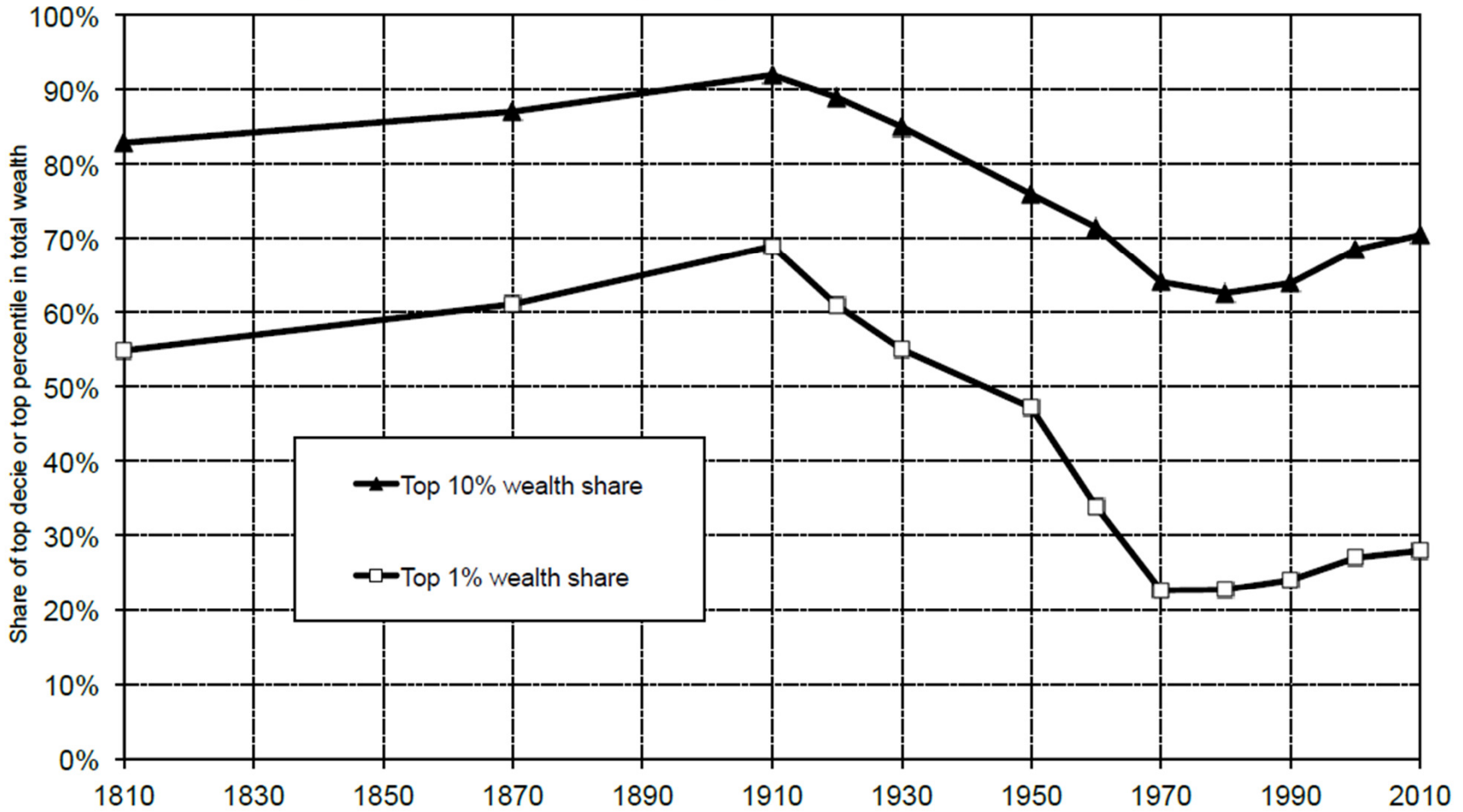

The top decile (the top 10% highest wealth holders) owns 80-90% of total wealth in 1810-1910, and 60-65% today.

Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

Figure 10.3. Wealth inequality in Britain, 1810-2010

The top decile owns 80-90% of total wealth in 1810-1910, and 70% today.

Sources and series: see piketty.pse.ens.fr/capital21c.

Kevesen vették észre...

Piketty számaiból az tűnik ki, hogy az egyenlőtlenség csökkenése nem az 1945-1975 közötti időszakkal, tehát a jóléti állam kiépülésével párhuzamos, hanem annál sokkal korábban kezdődött. Egy olyan időszakban csökkentek az egyenlőtlenségek, amelyben két világháború volt, egy nagy gazdasági világválság és Európa keleti felét a Vasfüggöny zárta el.

Utólag visszanezve ez nem is annyira csábító időszak!

2.

Piketty magyarázata a
jövedelmi és vagyoni
egyenlőtlenségek
növekedésére

1. lépés

$$r > g$$

r = profitok éves átlagos növekedés (Piketty becslése)

g = nemzeti jövedelem ($\approx$ GDP) éves átlagos növekedése (hivatalos statisztikából)

- i. Kizsákmányolás nincs, mert érvényesül a határtermelékenységi jövedelem-eloszlás elmélete (J. B. Clark, 1899). A munkás és a tőkés pont annyi jövedelemben részesül, mint amennyi „jár” nekik.
- ii. Az egyenlőtlenség növekedése a kapitalizmus „természetes” sajátossága, nem valamiféle piaci kudarc.

2. lépés

Két osztályos modell:

munkások (bérből és fizetésből élők) + tőkések

$$S_w \approx 0 \quad S_p \approx 1$$

A folyó **jövedelmek**ből származó megtakarításoknál érvényesül a növekvő hozadék → Így alakulnak ki az egyre nagyobb **vagyoni** egyenlőtlenségek.

Egészen pontosan, Piketty a nettó profitok (r_{net}) éves változását vizsgálja

A tőke nettó, inflációtól megtisztított, adózás utáni hozama =

- Az üzleti szektor által realizált **profitok** (figyelmelen kívül hagyva az önfoglalkoztatókat és a teljes non-profit szektort);
- Osztalék, tőkenyereség, árfolyam-változások hatása;

+

- **járadékok** (beleértve a kamatokat és minden pénzügyi befektetés hozamát, az ingatlanok után húzott vagy imputált lakbért, jogdíjakat, honoráriumokat)

-

- háborúk és/vagy államosítások miatt tőkeveszteségek
- magánvagyonok kezelési költsége.

A marxisták és a (mai) *mainstream* közgazdaság a profit és a járadék megkülönböztetését nem tartja fontosnak:

1) Marxnál a járadékot a profit „fedezi”.

2) Az egyensúlyi modellekben a járadék léte valamiféle abnormális állapot, eltérés az egyensúlytól és a Pareto optimumtól (pl. monopolhelyzet, rossz állami beavatkozás következménye).

Scarcity rent

A mi fő mondanivalónk: érdemes visszatérni Ricardohoz. Gondoljuk végig a „rent” mai közgazdasági tartalmát!

Ricardo két piacon látott (szűkösségi) járadékot:

- Mezőgazdasági termőföld (tévedés volt)
- Bányák (ma is igaz).

David Ricardo
1772-1823

Ez nem teljesen új gondolat

A közelmúltban sokan – például J. Stiglitz (2012) kiemelték, hogy az ingatlanpiacon is óriási méretű járadék-vadászat folyik (London, New York, Florida, Moszkva, Peking stb.) és ez alapvetően befolyásolja a jövedelmi és vagyon egyenlőtlenségeket.

Mi a „**scarcity rent**” érvényesülését

- i. sokkal szélesebb körben látjuk igazoltnak;
- ii. értéksemlegesnek (value neutral) tekintjük.

Nyitott és zárt társadalmi kapcsolatok

Max Weber (1864-1920)

- Oligopól piacok (innováció, növekvő hozadék, kivételes természeti*, vezetői és genetikai adottságok**, szerencse, versenykorlátozás stb.)
- Versenykorlátozás a munkaerőpiacon (pl. szakszervezetek) – **Solidarity rent** .
- Az állami versenykorlátozás nem feltétlenül rossz, sőt sokszor elkerülhetetlen (pl. szellemi tulajdon védelme, működési engedélyek megkövetelése). Sokszor csak eseti vizsgálattal dönthető el, hogy indokolt-e a piac korlátozása.

* pl. OPEC országok
vállalatai

** Walmart elnöke évi 19
millió \$-t keres. Ez nagyon
sok. De van 26 amerikai
baseball játékos, aki még
ennél is többet!

Σ : Mind a szűkösségi járadék, mind a szolidaritási járadék szerves része a normális piacgazdaságnak, a liberális, demokratikus társadalmi berendezkedésnek.

Az egyenlőtlenségek termelődésének és átörökítésének egyik fő színtere a (felső)oktatás

Itt jön elő a **humán tőke** és a **kulturális tőke** fogalma, amelyeket Piketty szándékosan figyelmen kívül hagy, mert szerinte ezek csak másodlagos hatások.

Ezt a folyamatot felerősíti a szelektív házasodás (*assortative mating*), ami azt jelenti, hogy a diplomások nagy eséllyel diplomással házasodnak. Ez a gyermeknevelés szempontjából sokkal jobb anyagi helyzetet és több odafigyelést eredményez. Ha a verseny meritokratikus, a „jobb” diák fog nyerni. A házasságban élő tovább élnek és boldogabbak.

Még ráerősít erre a folyamatra az ingatlanpiac. A jobb családból származó fiatalok igen nagy értékű ingatlanokat örököl(het)nek a szüleiktől. Az USA-ban egyértelmű, hogy a feketék itt is nagy hátrányban vannak, a magyar romák úgy szintén.

Konklúzió

Piketty téved, amikor a felső 1% vagy a felső 0.1% túlzott vagyonosodása miatt aggódik:

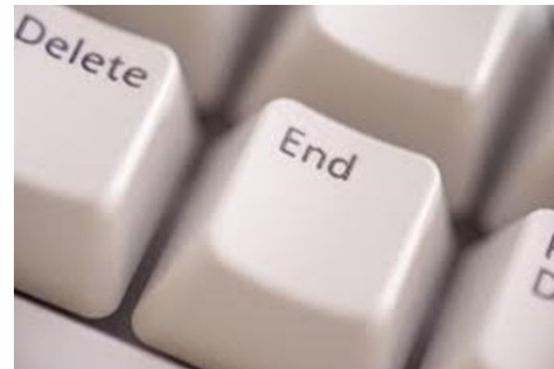
- 1) Ezen a két szinten a vagyonok nem öröklődnek automatikusan. A topon cserélődnek a családok.
- 2) Az igazi kasztosodás, a re-feudalizálódás vagy patrimonialis viszonyok kialakulása a legfelső 20%-ra jellemző. Mi ezt tekintjük valódi problémának. Nem csak az USA-ban, Magyarországon is!

Sejtésünk szerint Piketty minden olvasója a felső 20%-ba tartozik!

Köszönöm a figyelmet!

- Kérdések?
- Megjegyzések?
- Vita?

E-mail: peter@mihalyi.com

Mennyire igaza volt?!

„Igen, sikeresen eltöröltük a kapitalizmust; most már csak a feudalizmust kell eltörölnünk.”

Michał Kalecki válasza egy újságíró kérdésére valamikor az 1950-es évek közepén

Ágoston Péter

„A régi Magyarország és az új között az a különbség, hogy a múlt Magyarországon egy nagybirtokos uralkodott az ország tized, sőt nagyobb része felett, de uralma rövid ideig tartott; ma az ország tizedrészét 10—15 család bírja, de ez az uralom állandó. Hunyadinak még 4—5 millió hold földje lehet, a Zapolyáknak, Rákócyaknak már csak 2 millió, az Eszterházyaknak egy millió volt és még vagy fél millió van. A nagybirtok százezer holdnál kezdődött s ezer holdra süllyedt. Az ország feletti hatalom előbb egy-egy nagy terület uráé volt, aztán többek szövetségéé, majd az összes vagyonosoké lett, most pedig az iránt folyik a küzdelem, hogy az összes dolgozóké legyen. Az erőszak korát csak most készül felváltani a jog, a hatalomét a tudás, a műveletlenségét a kultúra.”

Ágoston Péter: A világi nagybirtok története Magyarországon (1913)

Table 2: Piketty's underlying estimates and no-change policy conjecture on gross and net return to capital (r) and the growth rate of the world economy (g)

<i>Years</i>	r_{gross}	r_{net}^*	g	$r_{\text{net}} > g$
	worldwide annual period averages in percent			
0-1000	4.5		0.0	yes
1000-1500	4.5		0.1	yes
1500-1700	4.5		0.2	yes
1700-1820	5.1		0.5	yes
1820-1913	5.0		1.5	yes
1913-1950	5.1	1.1	1.8	no
1950-2012	5.3	3.2	3.8	no
2012-2050	4.3	3.9	3.3	yes
2050-2100		4.3	1.5	yes
2100-2200		4.3	1.5	yes

* Minimum historical estimates for "pure" return. See Piketty's own footnote no. 28. in Chapter 10 (p. 614).

Source: Figures 10.9 - 10.11 in Piketty (2014) and Technical Appendix Table S10.3 available online only at <http://piketty.pse.ens.fr/files/capital21c/en/pdf/supp/TS10.3.pdf>, accessed 21 July, 2015. Piketty's r_{gross} and r_{net} estimates for Britain and France see Figures 6.3 and 6.4 in the book.